NATYURMORT JANRI ASOSIDA O'QUVCHILARDAN BADIIY DUNYOQARASHNI SHAKLLANTIRISH METODIK YONDASHUVLARI

Andijon davlat pedagogika instituti Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi yo'nalishi talabasi

Akbarova Rayhona Jamoliddin qizi

rayhonajamolidinova@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola umumiy o'rta ta'lim maktbalarida Tasviriy san'at fanini o'qitish bo'yicha natyurmort janrni o'rgatish metodikasini qo'llash bo'yicha fanning istiqbollari bo'yicha keng fikr va mulohazalar yurtilib.bir qancha ma'lumotlarni keng bayon etadi.

Kalit so'zlar: Tasviriy san'at, metodika, usul, janr, natyurmort, maktab, o'quvchi, predmet, o'qituvchi.

METHODOLOGICAL APPROACHES TO FORMING STUDENTS' ARTISTIC WORLDVIEW BASED ON THE STILL LIFE GENRE

Annotation: This article contains a wide range of opinions and comments on the prospects of the science of using the method of teaching the still life genre in the teaching of Fine Arts in general secondary schools. provides extensive information

Key words: Fine art, methodology, method, genre, still life, school, student, subject, teacher.

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ ХУДОЖЕСТВЕННОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ УЧАЩИХСЯ НА ОСНОВЕ ЖАНРА НАТЮРМОРТ

Аннотация: В статье содержится широкий спектр мнений и комментариев о перспективах использования наукой метода преподавания жанра натюрморта в преподавании изобразительного искусства в общеобразовательных школах.Приводится обширная информация.

Ключевые слова: Изобразительное искусство, методика, метод, жанр, натюрморт, школа, ученик, предмет, учитель.

KIRISH

San'at turlarining ichida envg nafis va jozibali san'at turi bu tasviriy san'at hisoblanadi.Chunki tasviriy san'at fani o'quvchilarga insonni ichki tuyg'ularini ochib beruvchi hayotni yanada go'zal qilib ko'rsatishga yordam beradi.Inson hayoti

davoimida ham tasviriy san'at juda muhim ro'l o'ynaydi.Aynan bu uchun yoshlarni tarbiyalashda maktabdan boshlash kerak . Umumuiy o'rta ta'lim maktablarida o'tiladigan tasviriy san'at fani ham fikrimizni ayni muddaosi hisoblanadi.Tasviriy san'at darslarida juda ham ko'p janrlar bor .Manzara janri,natyurmort janri,,maishiy,tarixiy ,portret,fatal,afsonaviy,animalistik janrlar. Bularni ichidan natyurmort janrni umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'rgatish maqsadga mjuvofiq bo'ladi. Natyurmort, shunday narsaki unda badiy maktab mustahkam joylashgan bo'lishi kerak.

MATERIALLAR VA USULLAR

Natyurmort so'zi (fransuz tilidan olingan bo'lib:nature morte-jonsiz tabiat) degan ma'noni bildiradi. Natyurmortda atrofimizni orab turgan real maishiy joylashgan va kompazitsiya jihatdan yaxlit guruhni tashkil qilgan narsalar tasvirlanadi.Shuningdek shu janrda yartilgan rassomlik asari ham natyurmort deb ataladi.Natyurmortda "jonsiz buyumlar" (uy ro'zg'or buyumlari ,qurol aslahalar va boshqalar) dan tashqari, tabiatdan ajratib olingan buyumlarniham ham tasvirlasjimiz mumkin.Asosiy mavzuni tasvirlash uchunj bazan natyumortga odamlar,hayvonlar,qushlarniham kiritish mumkin.

Natyurmortni tuzish vaqtida predmetlarning balandligi, ularning joylashuvi, ranglarning bir biriga uyg'unlashuvi va shaklini ham hisobvga olish kerak .Qoyilgan predmetlar bir taminga yig'ilib qolishi noto'g'ri bo'ladi.Chunki katta buyumlar qisman bo'lsada boshqa buyum bilan biroz to'silgan bo'lishi kerak,

METADALOGIYA

Natura qo'yilgandagi peredmetlarning ranglari bir-biriga yaqin va nbir-biriga moslashishi kerak.Natyurmort qo'yilmasini ufq chizig'iga nisbatan pastda bo'lishi maqul bo'ladi.Chunki buyum va narsalarning ostki qismi stol ustida aniq ko'rinishi zarur.Agar narslarning asosi bir chiziq bo'yicha qo'yilsa,stol yuzasining gorizantal yuzasi ko'rinmay qoladi.Bu esa natyurmortni fazoviy yechimiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.Tasviriy san'atda borliqning aks etishi o'z-o'zidan paydo bo'lmagan.U insonning tashqi ko'rinishi bilan shakkilladi va rivojlana boshladi.O'rta asrlarda u o'zining eng yuqori cho'qqisiga chiqadi.Bu borada Yevropaning jaxon svilizatsiyasida alohida o'rni bor.U o'z davrining eng buyuk san'atkorlarini yetishtirish.Ularni mehnati natijasida shakilllangan.Tasviriy san'atdagi maishiy janr XVII-asrda paydo bo'lgan.Bu janrni o'z mazmuniga ko'ra murakkabroq bo'lib natyurmort,munozara,hayot va boshqa janlar bilan bog'liq holda yaratilgan.Maishiy janr asosan rang tasvirda,bazan esa grafika va haykaltorashlikda qo'llaniladi.Kamollidin Behzod,Leanarddo Davinchi,Ilya Repin, Z.Inogamov, J.Umarbekov, A.Sikeyros, R.SH.Kent va boshqalarni qayd etish mumkin.Natyurmort ma'lum bir ko'rish nuqtasidan qaraydi va u ko'z qarashiga qatiy ravishda kuzatish perispektivasi qonuniyatiga o'zaro bog'liq.

Natyuradan rasm chizayotganda o'quvchi oldida qo'yilgan narsa buyumlarning hajmini kenglikda aks ettirish zaruriyati yotadi.Buning uchun qalamning qog'ozga har bir tegishli predmetning tuzilishi yonig'liq va soya prespektiva anatomiya qonunlarini bilishi kerak. Natijada o'quvchi naturaga qarab chizishni o'z oldigavazifa qilib qo'yilishi va ularni bajara turib olg'a siljisi orqali o'quvchining bilimi va tajribasi to'planadi.Naturadan rasm chizishda aynan hajmga shakliga,prespektivasiga e'tibor berish ularni his etish lozim. Natyurmort chizishga kirishishdan oldin umuman shaklini yaxshi tushunish uchun naturaga turli tamonlardan qarab naturadagi predmetlarni o'rganib olish kerak. Rasm chizayotgan o'quvchiga shaklni turli nuqtalardan kuzatish,lekin bir nuqtadan qarab chizish tavsiya etiladi. Narsa konstruktsiyasi ya'ni tuzilishi deganda uning qisimlarini o'zaro joylashuvi va aloqasi tushuniladi. Konstruksiya tushunchasi eng oddiy maishiy buyumlardan tortib organic olamning murakkab shakillarigacha tabiat yoki inson qo'li hyaratgan barcha mavjud buyumlsrga xosdir. Musavvir narsalar tuzilishdagi qonuniyatni topa olmog'i zarur. Bu qobilyat naturadan rasm chizish jarayonida asta sekin rivojlanadi.Shakillar ularga yaqin bo'lgan geometrik jism va narsalarni keyinroq esa tuzilishi murakkabroq o'rganish kerak.O'quvchilar zimmasiga esa rasm chizishga ongli fravishda yondashish,naturaning tuzilishi va turini aniqlash vazifasi yakunlanadi.Masalan varoqning sjhakli konus va silindr shakillarining birikmasidan iborat.

NATIJALAR

Natyurmortning o'ziga hos xususiyati shundaki u hayotdan va go'zallikdan zavq olishga qaratilgan.Bu vazifani rassom gular, meva va sabzavotlar,taomlarni tur;li shakl va rangda ifodalash orqali odamlarda his tuyg'ularni uyg'otish uchun bajaradi.Natyurmort turli millat va elatlarning turmush tarzi haiqda ma'lumot berishi ham mumkindir.Mutaxasisliklar natyurmortning odamga ikkta ta'sirini qayd etadilar.Birinchisida natyurmort odamlarni go'zallik bilan tanishtiradi va hayotda zavq olishga chorlaydi.Agar u meva va sabzovotlar tasvirlaridan iborat bo'lsa tomoshabinlarga yaxshi kayfiyat va ishtaxa beradi.Ikkinchidan,natyurmort o'zi haqida emas,balki uning egasi haiqda .Bunday natyurmortlar odamlarni aks ettirmasa-da,lekin uning didi,ijtimoiy mavqeyi ifodalanadi.

XULOSA

Xulosa o'rnida aytishimiz mumkinki natyumort janrni o'rgatish avvalo umumiy o'rgatsak,yanada fanda samaradorlikga erishish mumkin.Chunki o'quvchilarga o'rgatsak birinchi bo'lib maktabdan yaxshi ta'lim tarbiya bersak kelgusida ularni tasviriy san'atga bo'lgan qiziqishlarini oshiramiz keyin ularda qiziqish yoshligdan paydo qilishimiz mumkin. Shuning uchun ham aynan umumiy o'rta ta'lim maktablarining tasviriy san'at fani o'qituvchilari zimmasida katta masuliyat yotadi.Ular o'quchilarga har bitta janrda rasm ishlashda qulay va oson usullarni

o'rgatish o'quvchilarga yaqindan yordam bersalar ana o'shanda tasviriy san'at fanidan samaradorlikka erishishimiz mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayev N.U "San'at tarixi"-Toshkent o'qituvchi 1986-yil
2. Abdullayev N.U. "San'at tarixi"-2/1 Toshkent,:"San'at tarixi ", 2001
3. Azimova B.Z Natyurmort tuzish va tasvirlash metodikasi Toshkent o'qituvchi 1984-yil
4. Hasanov R.Maktabda ta'sviriy san'at mashg'ulotlarini takomillashtirish yo'llari "O'qituvchi" nashiryoti Toshkent 1986-yil
5. N.Saidaxmedov "Yangi pedagogika texnalogiyalari" Moliya Nashiryot Toshkent 2003-yil
6. N.Rostoven.O'rta maktablarda tasviriy san'atni o'qitish metodikasi M-1980